

voorlicht'". ginds nog Bondt. En niet meer tig, als ze Kijk door een koren. gen actie?

— iemand in een et en re- ria mundi. K. S.

IV.

acht prof. an „op de e broeders rzet tegen ook deze met eraan (de Kerken ling) over- er aan de gd. dat ze beteekent de kerker- en den eten eerst dan moet len". Daaran Middel- l genoemd. stie direct ie bewerd, e zondaars ban moes- maar her- er aan o.a. dat ze Chri- tegen zijn taalsformu- dig bevon- zonden en had in het kerbos dan, verklaard? g, dat men of valsche men hem, buiten het en j u l i s t. ook a n- heeft nog d de uit- illand 1619, nstrantsche kkkigen on- zet moeten nicatie aan R. en Hartogh collegialiteit tenschappe- : betreuren, en erg hui- gen „geheel aderen" die toch vacan- luind op het ita gelezen : part. syn. verate voor- synode van a-van Veen, en de blad- gegevens: s Romanus, men te zijn t seditieuze plakken van ardoor vele zelf gebla- van synen en en ge- n t m a e l aag: „gede- dij volkomen oock soo- v a n d e n (315). tenen, maar overgoten" tegen prof. nodus, mer- dat bij ons gemeenschap ijnen dienst enboven de aruycken de nae gedane h blijft.

volgens de ordre der kercke comen salt tot excommunicatie ende deselfde in de plaetse van sijne residentie de christelike vergaderinge bekenet maecken" (368).

4. Ds Burgius had zich schuldig gemaakt aan ongezondheid in de leer alsmede zich lasterlijke uitlatingen veroorloofd; was deswege afgezet en tevens afgehouden van het avondmaal. De synode verklaarde thans, dat men, zoo hij hardnekkig bleef, „aen hem sal oeffenen de kerckelicke censuere ende comen tot de excommunicatie" (374). Evenzoo wordt gehandeld met ds Statius (375).

5. Ds Barleus had de zaak der Remonstranten hevig voorgestaan ook in geschrifte. De synode verklaarde hem den kerkedienst onwaardig, ontzegde hem met een den toegang tot het avondmaal, en droeg de kerk van Leiden op met hem te procederen tot de excommunicatie, als hij zich niet beter gedroeg (378 v.). Hetzelfde besluit valt ten aanzien van ds Bertius (382).

6. Tegen een zevental predikanten, die de remonstrantsche leer fel hadden voorgestaan, bovendien een tegensynode hadden gehouden, en ook het bevel tot uitwijzing van de overheid hadden ontvangen, en tegen een achtste, die bovendien nog trouweloos zijn dienst had verlaten, valt eenzelfde vonnis: afgezet. Maar de synode verklaart daarenboven, „dat sij tegen zodanige ter gelegender tijt kerkelick sal procederen ende haer geheelick vande kercke sal afsnijden, tenzij dat se haer leven beteren" (385).

7. In artikel 78 wordt megedeeld het besluit inzake de vraag, of het niet noodig was één lijn te volgen zoowel ten aanzien van de predikanten als gemeentelieden, die zich in de remonstrantsche twisten hadden doen kennen als voorstanders van het remonstrantsche gevoelen. Het is dit artikel, waaruit prof. der Hartogh citeert en prof. R. geeft dat door.

De synode zei, dat een groot onderscheid gemaakt moest worden tusschen de hardnekkigen en de gezeglijken; vervolgens: dat de hardnekkige leeraars volgens het besluit van Dordt dadelijk van hun diensten zullen worden gedeporteerd, en, wanneer de trappen der vermaning zijn waargenomen, geëxcommuniceerd! (386). Bij de gezeglijke leeraars maakt men weer onderscheid tusschen hen, die tegen de gezonde leer geschreven hebben en hen, die zulks niet hebben gedaan. De eerste groep krijgt een proeftijd van 2 jaar, voor ze weer tot den dienst worden toegelaten; de tweede categorie ontvangt een proeftijd van 1 jaar. Maar van beide wordt gevraagd publieke schuldbelijdenis voor de gemeente, en onderteekening van de drie formulieren!

Nu komt het citaat-den Hartogh! Bij de lidmaten maakt men onderscheid tusschen hen, die een ambt hebben bediend en hen, die nooit ouderling of diaken zijn geweest. Hardnekkige ouderlingen en diakenen moeten dadelijk van hun diensten worden afgezet, maar daaraan werd volgens den Hartogh-Ridderbos toegevoegd, „dat men geen excommunicatie aan dezelven gebruiken zal". Er staat echter iets meer: „dat men geen excommunicatie aan deselve gebruiken sal ende een jaer lanck insien, hoe sij haer draghen", om dan op de volgende part. synode opnieuw te be-randslagen wat met hen gedaan diende te worden. Men nam niet het besluit om de excommunicatie in geen geval toe te passen, doch om daarmede te wachten gedurende één jaar; men had dan den tijd eens te zien, hoe ze zich gedroegen en kon het volgend jaar opnieuw zich be-raden (387).

Belangrijker is misschien nog wat volgt over de gewone leden. De hardnekkigen onder hen zullen worden vermaand, maar de verdere procedure wordt uitgesteld tot de volgende synode. De anderen moeten worden onderwezen. En wat betreft de leden, die ergernis hadden gegeven omdat ze „in hare proceduieren de Remonstranten toegevalen zijn", in zaken van minder gewicht wordt een amnestie afgekondigd. Maar degenen, die in wat de synode noemt „uijtstekende daden" de kerken bedroefd hebben, doch thans zich met de kerk weer wenschen te verzoenen, moeten schuldbelijdenis doen voor den kerkeraad. En vóór de viering van het avondmaal zal zonder het noemen van namen de gemeente worden opgewekt, dat niemand zich moest ergeren aan de personen die door hun proceduren de kerk bedroefd hadden, doch nu weer tot het avondmaal toegelaten werden, omdat ze schuldbelijdenis hadden gedaan (388).

Laat ik hiermee mogen volstaan. Het is voldoende om in te zien, wat er overblijft van de bewering van prof. Ridderbos, dat de vaders anders dachten. Zelfs gewone leden der kerk, die zich in die leertwisten hadden misdragen, konden alleen na schuldbelijdenis weer worden toegelaten tot het avondmaal. En bij ambtsdragers overweegt men ernstig de excommunicatie, alleen wil men nog een jaar de zaak aanzien. En aan hardnekkige predikanten wordt het avondmaal ontzegd, en bij gebleken hardnekkigheid aarzelt men niet om tot de afsnijding over te gaan, uitterwaard met inachtneming van de regelen der K.O.

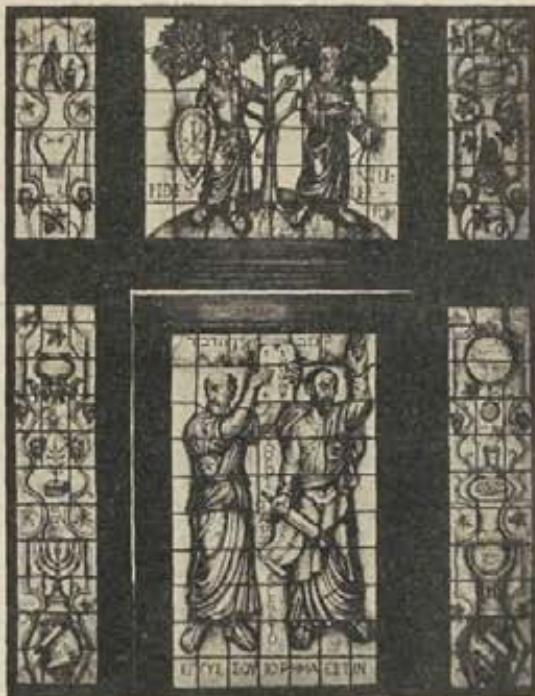
Dan moet prof. Ridderbos nog schrijven, dat onze

stelling, dat men in schorsing en afzetting wel een oordeel had uitgesproken over onzen staat voor God, — ik zeg; hij moet noodig nog zeggen, dat deze stelling „met name de leertucht voor een groot deel onmogelijk maken zou". Dordt dacht er anders over, en de „vaders" ook. Doch men maakt ginds geregeld propaganda met „de vaders", zonder ze te kennen.

Wil men nu heusch nog beweren, dat de houding der tegenwoordige synodes ligt in de lijn van Dordt? De Romanus werd op staanden voet van het avondmaal gehouden, wegens zijn onbehoorlijke en oproerige wijze van handelen. Wat was volgens het oordeel der schorsende synode dan het verschil tusschen dien Romanus en K. S.? Prof. Ridderbos moet maar eens meegaan met zijn zoon, als die voorlichting geeft; hij weet dan heel wat van het „seditieuz" van K. S. te vertellen. Het stellen en vermenigvuldigen van schandelijke en lasterlijke plakaten, het schrijven van brieven met gal overgoten; nu, ik vergeet niet, dat men prof. Greijdanus om zijn strijdschriften schuldig verklaarde aan zonde tegen het 5e en 9e gebod. In dat geval zouden de vaders gezegd hebben: wegens zijn onstuimigheid zal men de censuur tegen hem gebruiken en bij hardnekkigheid met hem komen tot de excommunicatie. De Zwolse synode, voortgaande in de lijn van de vaders, kan hoogstens „amnestie" afkondigen, tegen enkelen die in overtuiging met de vrijmaking meegingen. Maar overigens kan men ginds niemand tot het avondmaal toelaten zonder publieke schuldbelijdenis. Wil men heusch beweren, dat het vonnis van „scheurmaking" geenerlei oordeel inhield omtrent onzen staat voor God, en dat de vaders ook zoo dachten? B. HOLWERDA.

DE APeldoORSCHEN RAMEN.

Onze lezers vinden hier een cliché van de reeds eerder genoemde Apeldoorsche ramen in het gebouw der Theologische Hoogeschool.

Hierbij een korte toelichting.

LINKS:

Boven: de steenrots, die water gaf (Mozes); daaronder de luit (David). Beneden: daaronder de koperen zee uit den tempel (Salomo); daaronder Aärons bloeiende staf boven de ark; daaronder de kandelaar. Heel onderaan: Deut. 30:14. Dit alles: Oude Testament. De „steenrots was Christus"; van Christus zong David; de tempel wees naar Hem heen. Reeds zóó was het Woord nabij (Deut. 30:14). Dit alles staat links, d.w.z. aan den kant van Mozes (die de linksche figuur is in het groote middenraam).

RECHTS:

Boven: de visch, symbool van de oude Christenen, want visch is in 't grieksch: i-ch-th-u-s, en dat zijn de beginletters van I(esus) Ch(ristos) Th(eou) K(los) S(oter) = Jezus Christus Gods Zoon Heiland. Daaronder de kerk op de steenrots (oud symbool der Theologische Hoogeschool van de eerste dagen af). Beneden: en onder wereldkaart (Azia, Oceaan, Nijl, Europa, Gog en Magog staan aangegeven), daaronder het kruikje van den pelgrim (die door de wereld zijn weg zoekt); daaronder de symbolen van het avondmaal (beker en broodschaal); daaronder een doopvont (met opschrift: n-i-ps-o-n-a-n-o-m-ê-m-a-t-a-m-ê-m-o-n-a-n-o-ps-i-n (van achteren naar voren gelezen hetzelfde als van voren naar achteren; men kon dus om het oude doopvont loopen van links naar rechts of van rechts naar links, en las altijd hetzelfde; d.w.z. laat uw zonden afwassen, en niet alleen uw ge-laat; niet het uitwendige waterbad alleen dus). Daar onder: Rom. 10:8. Deze tekst komt overeen met Deut. 30:14 en geeft daar nieuwtestamentisch licht over. In al deze symbolen weer: nabij is het

Woord (Rom. 10:8). Het Woord, ditmaal in het N.T., niet maar als bij Mozes (middelaar van het Oude Verbond), doch in Christus (middelaar van het nieuwe Testament). Tegenover de schaduwen van het O.T. de rijkdommen van het N.T. Tegenover het O.T., dat niet buiten één volk komt, thans de christen in de volle wereld als pelgrim, doch door de kracht van het nabije Woord. Alles rechts, d.w.z. aan de zijde van Paulus, rechtsche figuur in het groote middenraam.

MIDDEN ONDER:

Eenheid van Oud en Nieuw Testament: links Mozes (O.T.) met de wetstafelen, rechts Paulus met de rol, die „zijn" evangelie kort samenvat: de griekse woorden op de rol in Paulus' hand betekenen n.l.: rechtvaardigheid uit het geloof. Tusschen beide figuren in de griekse woorden: het Woord is vleesch geworden. Want in de vleeschwording is het Woord Gods ons het meest nabij gebracht. Boven de twee figuren in hebreuwsche letters: nabij u is het Woord. Onder hen, in griekse letters, dezelfde spreuk Deut. 30:14 dus, en Rom. 10:8, eenheid van Mozes en Paulus, van O.T. en N.T. De woorden „nabij u is het Woord zijn zinspreuk der Hoogeschool.

MIDDEN BOVEN: de spreuk van ons Studenten-corps: Fides Quaerit Intellectum, d.w.z. het geloof vraagt naar kennis (inzicht). Bekende spreuk van Anselmus. Links: Geloof met helm, borstwapen, schild (Ef. 6). Op het schild twee griekse letters: beginletters van den naam „Christus". Rechts: figuur van de wetenschap (met bekende emblemen).

Alles is nuttig (de deur moest toch ondoorzichtig zijn) en mooi. En niet duur. Ontwerp van den Heer Van der Burght, glazenier te Kampen.

U komt wel eens kijken op den Schooldag? K. S.

P.S. Van den Schooldag gesproken: ds Hagens nam de uitnodiging aan. Prof. Deddens heeft de leiding. Zoo noodig geassisteerd door ds D. van Dijk, president-curator. K. S.

SUPPLETIEFONDS.

Ten vervolge op onze vorige verantwoording vermelden wij de volgende giften:

„een oude zuster" door ds v. H. te R.-Z. f 2.50; collecte de Lier f 86.—; idem Blokzijl f 44.41; door ds K. destijds te H. f 50.—; door J. v. P. te A. f 15.50; ds D. te R. f 5.—; collecte Alblasterdam f 32.25; ds D. te R. f 5.—; idem f 5.—; familie M. te G. f 45.—; collecte Schildwolde f 97.— en ½ dollar; collecte Hoo-geveen (gedeelteijk) f 100.—; idem Sauwerd f 57.—; door ds v. O. van A. S. te Z. f 20.—; ds den O. te H. f 10.—; familie M. te G. (gedeelteijk) f 100.—; ds D. te R. f 5.—; collecte Langerak f 48.60; door den heer B. na afloop diaconale conferentie te Zwolle f 125.—; ds D. te R. f 5.—; collecte Aduard f 108.50; door den heer K. te H. opbrengst collecte Hilversum f 20.—; collecte Leeuwarden-Huizum f 130.27; collecte Oenkerk f 35.—; ds D. te R. f 5.—; uit nalaten-schap weduwe W. geboren D. te O. na aftrek f 392.—; ds D. te R. f 5.—; collecte Zuidhorn f 66.50; idem Haarlemmermeer f 158.30; ds D. te R. f 5.—; collecte Leeuwarden-Huizum f 23.97; mej. E. V. te L. f 25.—; Geref. Kerk Heemstede f 10.—; ds D. te R. f 10.—; Geref. Kerk Bedum f 10.—; ds D. te R. f 10.—; idem f 5.—; collecte Schildwolde f 97.50; ds D. te R. f 5.—; idem f 5.—; mej. E. V. te L. f 25.—; ds D. te R. f 5.—; door den heer J. B. te K., gift van een onbekende aldaar f 60.—

Giften, binnengekomen in de periode na de laatste verantwoording in „Groninger Kerkbode" en vóór de eerste, die in ons blad vermeld werd, volgen later.

Ook nog enkele omtrent de bestemming, waarvan nog correspondentie gaande is. K. S.

CANDIDAATS-EXAMEN.

Geslaagd voor het Candidaats-examen de heeren: H. van Tongeren, Burgersdijkstraat 8, Katwijk aan Zee; J. Kamphuis, Koningsstraat 92, Hilversum; W. v. d. Lingen, Crezerlaan 22, De Lier (cum laude); L. Moes, Geref. Pastorie, Blokzijl.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

POLITIEKE SAMENWERKING.

Hooggeachte Redactie,

Met blijdschap las ik in „De Reformatie", dat U de mogelijkheid wilt openen tot een discussie over de mogelijkheid tot voortgezette samenwerking met de uitbanners (en wellicht ook met de hervormden, lutheranen, enz.) op niet-kerkelijk terrein. Daarom zou ik gaarne de aandacht willen vragen voor het volgende:

1. Al is niet iedere wijze van samenwerken aanvaardbaar, toch behoeft ook niet iedere wijze van samenwerken o.a. aanvaardbaar te zijn. Samenwerken met de Duitschers was tijdens den oorlog op vrijwel geen enkele wijze mogelijk, maar met de samenwer-